

ΝΙΚΗΤΑΣ Ο ΕΥΓΕΝΕΙΑΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ URBIN. 134

Ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ μου Σπ. Π. Λάμπρου ἐξεδόθησαν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι τόμ. ΙΑ', 1914, σ. 353-358 εἰκοσιτέσσαρα ἀνέκδοτα ἐπιγράμματα ἐκ τοῦ κώδικος Urbin. 134 τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Περὶ τῶν Βυζαντιακῶν τούτων ἐπιγραμμάτων ἔγραψα ἐν Byz.-neugr. Jahrb. (BNJ) VII, 1930, σ. 366-382 καὶ ἐν Ἑπετ. Ἑτ. Βυζ. Σπ. τόμ. Ι', 1933, σ. 438-439, καὶ κατέδειξα ὅτι ταῦτα εἶνε διασκευαὶ καὶ παραφράσεις ἐπιγραμμάτων περιεχομένων ἐν τῇ Παλατίνῃ καὶ τῇ Πλανουδεῖᾳ Ἀνθολογίᾳ.

Καὶ τότε μὲν εἶπον ὅτι εἶνε ἄδηλος ὁ ποιητὴς τῶν ἀνεκδότων Βυζαντιακῶν ἐπιγραμμάτων, ἀλλ' ἔπειτα παραβαλὼν ταῦτα πρὸς τὸ ποίημα Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ «Τὰ κατὰ Δρόσιλλαν καὶ Χαρικλέα»¹ κατείδον ὅτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐγένοντο καὶ αἱ διασκευαὶ καὶ παραφράσεις τοῦ κώδικος Urbin. 134. Ταῦτα δὲ εἶπον πρὸ πολλοῦ πρὸς τοὺς φίλους συναδέλφους κ. Ἀντώνιον Χατζῆν καὶ κ. Φαῖδωνα Κουκουλέν, πρὸς ὃν ἔδωκα τὴν διατριβήν μου ταύτην, ἵνα δημοσιευθῇ ἐν τῷδε τῷ τόμῳ τῆς Ἑπετ. Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἄλλους φίλους φιλολόγους, ἐν οἷς εἶνε καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Σταματάκος καθηγητὴς ἐν τῷ προτύπῳ γυμνασίῳ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐνόμισα δὲ ὅτι καλὸν ἦτο νὰ ἀνακοινώσω ταῦτα καὶ ἐν τῷ φιλολογικῷ τμήματι τοῦ ἐν Ῥώμῃ συγκληθέντος τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον πέμπτου διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Βυζαντιακῶν σπουδῶν.

Νικήτας ὁ Εὐγενειανὸς λέγει ἐν Δροσ. Θ', 207 κξξ.

καὶ μὴν ἐπεφθόνηι δὲ — πᾶς τις ἐκφράσοι —
καὶ τῷ κυπέλλῳ τηλικούτων χειλέων
ἄριστα θιγγάνοντι τῶν τῆς παρθένου.

Ταῦτα εἶνε εἰλημμένα καὶ διεσκευασμένα ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Λεοντίου Ἀνθ. Παλ. Ε', 295 (294) «ἐπὶ ποτηρίῳ προσφερομένῳ κόρη»

Ψαῦε μελισταγέων στομάτων, δέπας· εὔρες, ἄμελγε·
οὐ φθονέω, τὴν σὴν δ' ἤθελον αἰσαν ἔχειν.

¹ Σημειωτέον ὅτι ὁ Waltz ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας (Coll. des Univ. de France) V, 18-19 μνημονεύων τὰς διασκευὰς γνωστῶν ἐπιγραμμάτων ὑπὸ Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ ἐν τῷ ποίηματι τούτῳ λέγει οὐχὶ ὀρθῶς ὅτι ἡ ἑμμετρος αὕτη μυθιστορία εἶνε γεγραμμένη «en vers politiques», ἐν ᾧ ὁ Εὐγενειανὸς ἔγραψεν ἐν ἱαμβικοῖς τριμέτροις καὶ ἐνιαχοῦ ἐν ἑξαμέτροις.

Τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα ἀπαντᾷ διεσκευασμένον καὶ ἐν τῷ κώδικι Urbin. (ἀρ. 1, δίστιχον τέταρτον Λάμπρ.)

*Πῶς οὐ φθονήσω καὶ ποιηρίῳ τύχης
τῶν χειλέων ψαύοντι τῶν ῥοδοχρόων;*

ὡς ἔδειξα ἐν BNJ VII, σ. 367. Ἡ δὲ ὁμοιότης τῆς διασκευῆς ταύτης πρὸς τὴν ἐν Δροσ. Θ', 207 κέξ. δηλοῖ σαφέστατα Νικήταν τὸν Εὐγενειανόν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι οὔτε ὑπὸ τοῦ Stadtmüller οὔτε ὑπὸ τοῦ Waltz ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας ἐσημειώθη ὅτι ὁ Νικήτας παρέφρασε τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Λεοντίου.

Νομίζω δὲ ὅτι ἐν Δροσ. Θ', 207 ἀντὶ τοῦ «πᾶς τις ἐκφράσοι» ἴσως γραπτέον εἶνε «πῶς τις ἐκφράσοι;».

Ἐν BNJ παρεβλήθη ὑπ' ἐμοῦ καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Μελεάγρου Ἀνθ. Παλ. Ε', 171 (170)

*Τὸ σκύφος ἄδὸν γέγηθε· λέγει δ' ὅτι τᾶς φιλέρωτος
Ζηνοφίλας ψαύει τοῦ λαλιοῦ στόματος.
ὄλβιον· εἴθ' ὑπ' ἐμοῖς νῦν χεῖλεσι χεῖλα θεῖσα
ἀπνευστί ψυχὰν τὰν ἐν ἐμοὶ προοπίοι.*

Ἄξιον παραβολῆς εἶνε καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Ἀγαθίου Ἀνθ. Παλ. Ε', 261 (260)

*Εἰμὶ μὲν οὐ φιλόοινος· ὅταν δ' ἐθέλης με μεθύσσαι,
πρῶτα σὺ γενομένη πρόσφερε, καὶ δέχομαι.
εἰ γὰρ ἐπιψαύσεις τοῖς χεῖλεσιν, οὐκέτι νῆφειν
εὐμαρὲς οὐδὲ φυγεῖν τὸν γλυκὴν οἶνοχόον·
πορθμεύει γὰρ ἔμοιγε κύλιξ παρὰ σοῦ τὸ φίλημα
καὶ μοι ἀπαγγέλλει τὴν χάριν, ἣν ἔλαβεν.*

Πρὸς τούτοις καλὸν νομίζω νὰ παρατεθῶσιν ἐνθάδε καὶ τὰ ὑπ' Ἀχιλλέως τοῦ Τατίου Β', 9 εἰρημένα: «ἐγὼ δ' ἐπιτηρήσας τὸ μέρος τοῦ ἐκπώματος, ἔνθα τὸ χεῖλος ἢ κόρη πίνουσα προσέθηκεν, ἑναρμολογούμενος ἔπινον, ἐπιστολιμαῖον τοῦτο φίλημα ποιῶν, καὶ ἅμα κατεφίλουν τὸ ἐκπώμα· ὡς δ' εἶδεν ἡ παρθένος, συνῆκεν ὅτι τοῦ χεῖλους αὐτῆς καταφιλῶ καὶ τὴν σκιάν. ἄλλ' ὅ γε Σάτυρος συμφύρας πάλιν τὰ ἐκπώματα ἐνήλλαξεν ἡμῖν. τότε δὴ καὶ τὴν κόρην εἶδον τὰ ἐμὰ μιμουμένην καὶ κατὰ ταῦτα πίνουσαν, καὶ ἔχαιρον ἤδη πλέον. καὶ τρίτον ἐγένετο τοῦτο καὶ τέταρτον, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οὕτως ἀλλήλοις προυπίνομεν τὰ φιλήματα». Πρβ. καὶ Εὐστ. Μακροεμβ. Ὑσμ. Ε', 10. 11. 12.

Τὸ ὄγδοον δίστιχον τοῦ κώδικος Urbin. ἔχει οὕτως:

*Ὡς μαλθακὸν φίλημα καὶ πᾶν σου μέλος·
σοὶ καρδιά δὲ μόνῃ πετρῶδης ἔφν.*

Τοῦτο ἔδειξα ὅτι εἶνε πεπονημένον κατὰ μίμησιν τοῦ ἐπιγράμματος Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου Ἀνθ. Παλ. Ε', 246 (245):

*Μαλθακά μὲν Σαπφοῦς τὰ φιλήματα, μαλθακὰ γυνίων
πλέγματα χιονέων, μαλθακὰ πάντα μέλη
ψυχὴ δ' ἐξ ἀδάμαντος ἀπειθέος· ἄχρι γὰρ οἶων
ἔσιν ἔρως στομάτων, ἅλλα δὲ παρθενίης.
καὶ τίς ὑποίλαϊς; τάχα τις, τάχα τοῦτο ταλάσσης
δίψαν Τανταλέην τλήσεται εὐμαρέως;*

Μιμεῖται τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ὁ Εὐγενειανὸς καὶ ἐν Δροσ. 5', 624 - 628

*Σοὶ μαλθακὸν φίλημα, πλέγμα βοστρυχῶν
ἢ τῶν μελῶν σου συμπλοκή, τὰ πάντα σοι
ψυχὴ δ' ἀπειθῆς καὶ νοητὸς ἀδάμας.
μέσον κακοῦμαι Παφίης καὶ Παλλάδος·
τίς Ταντάλειον δίψος ἰσχύει φέρειν;*

Ἐν τῷ ἐπιγράμματι τοῦ Σιλεντιαρίου Παύλου προήνεγκα τὸν ἔκτον στίχον ἐρωτηματικῶς κατὰ τὸν 628 στίχον τοῦ Εὐγενειανοῦ, ἐν ᾧ ἔγραψα 624 - 625 «πλέγμα βοστρυχῶν ἢ τῶν μελῶν σου συμπλοκή» ἀντὶ τοῦ «πλέγμα βοστρυχῶν, ἢ κτέ.». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸν 627 στίχον ἔλαβεν οὗτος ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου Ἀνθ. Παλ. Ε', 272 (271), 5 - 6

*ἤμῃς γὰρ Παφίη, τὸ δ' ἄρ' ἤμῃς δῶκεν Ἀθῆναι
αὐτὰρ ἐγὼ μέσσοις τήκομαι ἀμφοτέρων.*

Παρατηρῶ δὲ προσέτι ὅτι ὁ 627 στίχος τοῦ Εὐγενειανοῦ

μέσον κακοῦμαι Παφίης καὶ Παλλάδος

δεικνύει ὅτι ὁ αὐτὸς ἐποίησε καὶ τὸ ἐπίγραμμα (ἀριθ. 8 Λάμπρ.) τοῦ κώδικος Urbin.

Ἐρως φονορρεῖ, Σωφροσύνη κιννύει

οὗτινος ὁ δεύτερος στίχος ἔχει ὥδε:

ζυγοστατοῦμαι τοῖν δυοῖν τούτοις μέσον.

Ἐν BNJ κατέστησα φανερὸν ὅτι τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο παρεφράσθη ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος τῆς Παλαίνης Ἀνθολογίας Θ', 132.

Ὅμοίως τὸν Εὐγενειανὸν ἐλέγχει ποιητὴν καὶ τοῦ (ἀριθ. 12 Λάμπρ.) ἐπιγράμματος τοῦ κώδ. Urbin. Ἐτὴν Κύπριν ἀφόρητα λυπεῖς, Παρ-

θένε», (ὃ ὑπόκειται τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Νικάρχου Ἀνθ. Παλ. Θ', 576),
ὁ ἕκτος στίχος

ἀρκεῖ μάχη προβάσα τῷ μῆλῳ μία

(Νικάρχ. «ἀρκεῖ τῷ μῆλῳ κεῖνος ὁ πρὶν πόλεμος») ἐν παραβολῇ
πρὸς Δροσ. Η', 109

ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ποιμένος κρῖσις μία

(Ῥουφῖν. Ἀνθ. Παλ. Ε', 69 [68], 3 «κρῖσις μία ποιμένος ἀρκεῖ».
Ἰδ. τὰ γεγραμμένα κατωτέρω).

Πρὸς δὲ τὸ ἐπίγραμμα Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου Ἀνθ. Παλ. Ε', 246
(245) καὶ τὰς μιμήσεις τοῦ Εὐγενειανοῦ πρβ. Ἀχ. Τάτ. Β', 37 «γυναιξὶ μὲν
οὖν ὕγρον μὲν τὸ σῶμα ἐν ταῖς συμπλοκαῖς, μαλθακά δὲ τὰ χεῖλη πρὸς τὰ
φιλήματα».

Φανερὸς γίνεται ὁ Εὐγενειανὸς ὅτι εἶνε ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος
(ἀρ. 4 Λάμπρ.) τοῦ κώδικος Urbīn.

*Ζηλοῖς, ποταμέ, τὸν θαλάττιον τόκον
τῆς ποντογεν(ν)οῦς, ὡς ἔοικε, Παφίης
καὶ ναμάτων σου γλυκέων ἀειρώων
ἄλλην ἀνιστᾷς Κύπριν ὠραίαν κόρην*

(κατὰ τὸ ἐπίγραμμα Ἀνθ. Παλ. Θ', 386 «Ἄ Κύπρις πρῶαν κτέ.») ἐκ
τῆς χρήσεως τῆς λέξεως ποντογενής, ἣτις πρέπει διὰ τὸ μέτρον νὰ γραφῇ
ποντογεν(ν)ής, περὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ καὶ ἐν Δροσ.
Δ', 314 «τῆς ποντογεν(ν)οῦς Ἀφροδίτης παῖς Ἔρως» καὶ Η', 100 «τῇ
ποντογεν(ν)εὶ συγκαθεύδων ἀσμένως».

Ἐν Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. τόμ. Ι' (1933), σ. 438 ἔδειξα ὅτι τὸ ἐπίγραμμα
(ἀρ. 10 Λάμπρ.) τοῦ κώδ. Urbīn.

*Ὅμοφαξ ὁ βότρυς τῆς ἀγαθῆς ἀμπέλου.
οὐκοῦν ὁρατός ἐστι τοῖς ὁδοιπόροις.
ἐπὰν δὲ καὶ πέπειρος ὀφθῇ τῷ χρόνῳ,
τὸ θριγγίον στή καὶ πολλὸς κύκλῳ σκόλοψ*

ἐποιήθη κατὰ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Στράτωνος Ἀνθ. Παλ. IB', 205

Παῖς τις ὅλως ἀπαλὸς τοῦ γείτονος οὐκ ὀλίγως με

κνίζει πρὸς τὸ θέλειν δ' οὐκ ἀμύητα γελᾷ

οὐ πλεῦν δ' ἐστὶν ἐτῶν δύο καὶ δέκα νῦν ἀφύλακτοι

ὄμοφακες ἦν δ' ἀκμάση, φροῦρια καὶ σκόλοπες.

Ἔστι δ' ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ Εὐγενειανοῦ γίνεται δῆλον ἐκ τῶν φερομένων ἐν Δροσ. 5', 566-569

Λειμῶν χαριτόβρυτος εὐρέθης μόνη
δοκεῖς δὲ θριγγοὺς πολλαχοῦ συνεισφέρειν
καὶ νῦν ἰμερτὴ σὺ τρυᾶσθαι μοι, κόρη,
ὥς ἀκροπρέμων ἀναδεδροκαρπίας.

Σημειωτέον καὶ τὴν λέξιν θριγγοὺς ἐν στ. 567, τὴν λέξιν θριγγίον ἐν στ. 4 τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ κώδ. Urbīn. καὶ Δροσ. Α', 106 «ἐξῶθεν αὐτῶν τῶν ξυλίνων θριγγίων». Πρβ. πρὸς ταῦτα καὶ Εὐστάθ. Μακροεμβ. Ὑσμ. Ε', 17 «σὺ τρυγήσεις τὴν σταφυλὴν, ἀλλ' ὅταν τὸν βότρυον ἴδῃς ὑπερπερκάσαντα, ἐγὼ σοι φύλαξ ἀκοίμητος, ἀπαρεγγεῖρητος αἵμασιὰ καὶ φραγμὸς ἀνεπίβατος».

Τὸ «Εἰς Ἀλφειὸν ποταμὸν» μονόστιχον ἐπίγραμμα τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας Θ', 536

Ἄβροχον ἐν πελάγεσσι δι' ὕδατος ἔπλεεν ὕδωρ

ἅπαντ' ἀπαρπεφρασμένον καὶ ἐν κώδ. Urbīn. (ἀρ. 9 Λάμπρ.)

Ῥοὴν ἄβροχον κατεῖδον ὕδατος μέσον.

Ἔρως ξενουργέ, τοῦ τεραστίου σθένους.

Λέγει δὲ ὁ Εὐγενειανὸς καὶ ἐν Δροσ. Δ', 145-148

καὶ πόντος οἶδεν Ἀρεθούσης τοὺς γάμους,
πρὸς ἣν γλυκὺς πρόεισιν ἀγκυλορροάς
Ἀλφειὸς εὐρύς, οὗ τὸ ρεῖθρον ἐν χύσει
ὁ συνδυασμὸς οὐ μετατρέπειν θέλει.

Ἰδ. τὰ γεγραμμένα ὑπ' ἐμοῦ ἐν BNJ VII, 374-375.

Τὸ 16 κατὰ Λάμπρον ἐπίγραμμα τοῦ κώδ. Urbīn. «Εἰς καλλιφώνον τεθνηκυῖαν» ἔχει οὕτω:

Φεῦ, ἀλλὰ καὶ σὲ νῦν θανοῦσαν, παρθέने,
μνηστῆρες ἐθρήνησαν ἐκ πόθου πόσοι
τὴν οὐδενὸς μέν, ἀλλ' ἐκάστω τῶν ξένων
ὥς ἰδίαν μάλιστα τεθρηνημένην.

5 χορὸς δ' ἐπεσιτάξε Μουσῶν ἐννέα
τὴν γὰρ δεκάτην Μοῦσαν οὐ βλέπουσά σε
ὁμοῦ μετ' αὐτῶν συγχορεύτριαν κόρην,
καὶ θεσμὸν ὥρισαντο συμφώνως ἔνα
μὴ Πιερίαν, ἀλλὰ σὸν στέγειν τάφον·

10 ἥ γὰρ βοιοῖς ἐν ζωῇ πρὶν δεδεγμένη
Ἐφῶς ἀστὴρ παμφαῆς σελασφόρος,
ὥς Ἐσπερος νῦν ἐν νεκροῖς λάμπεις κάτω.

Ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ ἔγραψα ἰδίαν ἀντὶ τοῦ ἰδία καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ χάριν τοῦ μέτρου Μοῦσαν ἀντὶ τοῦ Μουσῶν.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο εἶνε ἀπηρτισμένον ἐκ τριῶν ἐπιγραμμάτων τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας, ὡς εἶπον ἐν BNJ VII, σ. 379-381. Οἱ τέσσαρες ἐν τῇ ἀρχῇ στίχοι εἶνε μίμησις καὶ διασκευὴ τοῦ ἐπιγράμματος τῆς Ἀνύτης Ἀνθ. Παλ. Ζ', 460 «Παρθένον Ἀντιβίαν κατοδύρομαι, κτέ.». Οἱ ἑξῆς στίχοι (5-9) εἶνε πεποιημένοι κατὰ τὸ ἐπίγραμμα Ἀγαθίου τοῦ Σχολαστικοῦ Ἀνθ. Παλ. Ζ', 612 «Φεῦ, φεῦ, τὴν δεκάτην Ἑλικωνίδα, κτέ.». Οἱ δὲ τελευταῖοι στίχοι (10-12) εἶνε διασκευὴ τοῦ ἐπιγράμματος Ἀνθ. Παλ. Ζ', 670, τοῦ ἀποδιδόμενου εἰς τὸν Πλάτωνα ὑπὸ Διογένοους τοῦ Λαερτίου Γ', 29 «Ἀστήρ μὲν πρὶν ἑλαμπες κτέ.». Ὅτι δὲ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ κώδ. Urbīn. εἶνε Νικήτας ὁ Εὐγενειανός, οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν. Πρὸς τὸν πρῶτον στίχον «Φεῦ, ἀλλὰ καὶ σὲ νῦν θανοῦσαν, παρθένε» παραβάλλω τὸν στίχον τοῦ αὐτοῦ Δροσ. Η', 167 «πλὴν ἀλλὰ ταῦτα χρηστὰ πάντως, παρθένε». Ἡ δὲ σύναψις διαφόρων ἐπιγραμμάτων καὶ ἄλλων ποιημάτων ὑπὸ τοῦ Εὐγενειανοῦ ἐν τῷ ποιήματι τῷ ἐπιγεγραμμένῳ «Τὰ κατὰ Δρόσιλλαν καὶ Χαρικλέα» εἶνε ἥδη γνωστῇ. Ἐν Η', 105-109 φέρεται

ἄχαρι τέρπει κάλλος, ἀλλ' οὐ κατέχει,
 δελήτιον καθώσπερ ἀγκίστρον δίχα.
 Ἦρα δέ σε βλέπουσα καὶ Παλλὰς κόρη,
 γυμνούμεθα, προσεῖπον, ὡς πρὶν, οὐκέτι
 ἄρκει γὰρ ἡμῖν ποιμένος κρίσις μία.

Ἐν τούτοις συνῆψεν ὁ Εὐγενειανός τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Καπίτωνος Ἀνθ. Παλ. Ε', 67 (66)

Κάλλος ἄνευ χαρίτων τέρπει μόνον, οὐ κατέχει δέ,
 ὡς ἄτερ ἀγκίστρον νηχόμενον δέλεαρ

μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Ρουφίνου αὐτόθι 69 (68)

Παλλὰς ἐσαθρήσασα καὶ Ἦρη χρυσοπέδιλος
 Μαιονίδ' ἐκ κραδῆς ἴαχον ἀμφοτέραι
 οὐκέτι γυμνούμεσθα κρίσις μία ποιμένος ἀρκεῖ
 οὐ καλὸν ἡτᾶσθαι δις περὶ καλλοσύνης.

Οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι, οἵτινές μ' ἔπεισαν ὅτι Νικήτας ὁ Εὐγενειανός εἶνε ὁ ποιητὴς καὶ τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ κώδικος Urbīn. 134. Ἐν Ῥώμῃ, εἰς ἣν μετέβην καὶ ἐγὼ ὡς μέλος τοῦ Ε' Συνεδρίου τῶν Βυζαντιακῶν σπουδῶν, ἔλαβον τὸν εὐγενῶς δωρηθέντα πρὸς τοὺς συνέδρους τέταρτον τόμον (1935)

τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος Studi Bizantini e Neoellenici τοῦ ἐκδιδομένου ἐπιμελείᾳ τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ κ. Silvio Gius. Mercati. Ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ ἐδημοσίευσεν ὁ G. Gallavotti ἐργασίαν ἐπιγεγραμμένην Novi Laurentiani codicis Analecta (σελ. 203 - 236) ἐκ τοῦ Cod. Laur. Acquisti e Doni 341 τῶν ἀρχῶν τοῦ Ις' αἰῶνος. Ἐν τῷ κώδικι τούτῳ περιέχεται καὶ (φύλλ. 50^v) Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ Τῶν κατὰ Δροσίλλαν (Δροσίλλαν) καὶ Χαρικλέα, βιβλίον πρῶτον, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως. Ἔπονται δ' ἐν ἄλλοις φύλλοις καὶ ἄλλα τινὰ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σπ. Λάμπρου τὸ πρῶτον ἐκδοθέντα ὡσαύτως ἀνωνύμως ἐπιγράμματα τοῦ κώδικος Urbin. 134. Τούτων ἐν τῷ Λαυρεντιανῷ κώδικι προτάσσεται τὸ «τοῦ αὐτοῦ», τουτέστι Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ, εἰ καὶ ὁ βιβλιογράφος δὲν ἐδήλωσεν, ὡς εἶπον, τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως Τῶν κατὰ Δροσίλλαν κτλ.

Πρῶτον εἶνε γεγραμμένον τὸ 16^{ον} κατὰ Λάμπρον ἐπίγραμμα («Εἰς καλίσφωνον τεθνηκυῖαν») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς παρθένον εὐειδῇ καὶ εὐφωνον τελευτήσασαν».

Δεύτερον φέρεται τὸ 10^{ον} Λ. «τοῦ αὐτοῦ, εἰς παῖδα εὐειδῇ ἀσυντηρήτως προκύπτουσας».

Τρίτον ἀπαντᾷ τὸ 5^{ον} Λ. («Εἰς Ἑρωτα») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἑρωτα γεγραμμένον ἔνοπλον».

Τέταρτον εἶνε τὸ 6^{ον} Λ. («Εἰς Δάφνην κοπτομένην ἄξινη») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς δάφνην μετ' ἀξίνης κοπτομένην». Ὁ Gallavotti παρατηρεῖ ὅτι ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ ἐπιγράμματος τούτου ἀρχεται ἀπὸ τῆς λέξεως «ἄζηλότυπος», ταύτην δὲ τὴν γραφὴν ἔχει καὶ ὁ Cod. Urbinas, οὐχὶ δ', ὡς ἐξέδωκεν ὁ Λάμπρος, «καὶ ζηλότυπος». Ἐγὼ δ' ἀποβλέπων εἰς τὸ νόημα ἔγραψα «κοῦ ζηλότυπος» (ἴδ. BNJ σ. 373 καὶ Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. τόμ. Ι', σ. 438 - 439).

Πέμπτον ἐπίγραμμα φέρεται τὸ 9^{ον} Λ. («Εἰς τὸν Ἀλφειὸν») ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν «τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἀλφειὸν ποταμόν».

Ἑκτον εἶνε τὸ 8^{ον} Λ. («Εἰς δακτύλιον ἔχοντα καὶ Σωφροσύνην καὶ Ἑρωτα») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς σφραγίδα (σφραγίδα) ἔχουσαν ἔμπροσθεν τὴν σωφροσύνην καὶ ὀπισθεν τὸν ἔρωτα».

Ἑβδομον ἀπαντᾷ τὸ 4^{ον} Λ. («Εἰς γυναῖκα λουομένην ἐν ποταμῷ») μετὰ τῆς προσθήκης τῆς λέξεως «εὐχρουν» μετὰ τὴν λέξιν «γυναῖκα».

Ὀγδοον εἶνε τὸ 11^{ον} Λ. («Εἰς κλίνην δάφνινον») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς κλίνην πόρνης ἐκ ξύλου δάφνης».

Ἐνατον φέρεται τὸ 12^{ον} Λ. («Εἰς Ἀθηναῖν μῆλον βαστάζουσας») ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν «τοῦ αὐτοῦ, εἰς Ἀθηναῖν ἑλεφαντίνην οὔσαν καὶ μῆλος (μῆλον) κατέχουσας».

Δέκατον εἶνε τὸ 13^{ον} Λ. («Εἰς Ἑλένην εὐειδῇ δοκοῦσαν»). Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε πληρεστερά: «τοῦ αὐτοῦ, εἰς Ἑλένην δυσειδῇ δοκοῦσαν εὐειδῇ εἶναι».

Ἐνδέκατον ἀπαντᾷ τὸ 14^{ον} Λ. («Εἰς Ἀπόλλωνα ἐν ὑακινθίνῳ λίθῳ ὄντι», οὕτως ὁ Λ. ἀντὶ τοῦ ὄντι) μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἐν ὑακινθίνῳ λίθῳ γεγλυμμένον».

Δωδέκατον φέρεται τὸ 3^{ον} Λ. («Εἰς κόρην») ἐπιγεγραμμένον «τοῦ αὐτοῦ, εἰς νεᾶνιν εὐμορφον».

Δέκατον τρίτον εἶνε τὸ 17^{ον} Λ. («Εἰς γραῦν») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «εἰς γραῦν νεανιευομένην».

Δέκατον τέταρτον εἶνε γεγραμμένον τὸ 7^{ον} Λ. («Εἰς φιληθεῖσαν») ἐπιγεγραμμένον «τοῦ αὐτοῦ, εἰς γυναῖκα φιληθεῖσαν καὶ δυσχεραίνουσαν».

Δέκατον πέμπτον ἀπαντᾷ τὸ 15^{ον} Λ. («Εἰς κόρην ἐξωγραφημένην») ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν «τοῦ αὐτοῦ, εἰς παῖδα [[ζ]] παρθένον ζωγραφηθεῖσαν ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῆς ἐν ἧ κατέμενεν οἰκίᾳ».

Μετὰ δέ τινα ἄλλα ἔπονται «τοῦ αὐτοῦ, ἕτερα ἱαμβεῖα δίστιχα», ἅτινα ἐξέδωκεν ἐν τῷ 1^ῳ ἀριθμῷ ὁ Λάμπρος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «ἕτερα ἱαμβεῖα δίστιχα εἰς ἐρωμένην».

Τούτοις δ' ἐπακολουθεῖ τὸ 2^{ον} Λ. («Ἐπίγραμμα εἰς μῆλον») ἐπιγεγραμμένον «τοῦ αὐτοῦ, ἐπίγραμμα εἰς τὸ πεμφθὲν μῆλον».

Ἐν φύλλῳ 99^{τῷ} τοῦ Λαυρεντιανοῦ κώδικος φέρονται πρὸς ἄλλοις ἐπιγράμμασι τετραστίχοις «δι' ἱάμβων καὶ ἡρώων» τοῦ αὐτοῦ Εὐγενειανοῦ καὶ τάδε, ἅτινα ἐξέδωκεν ὁ Gallavotti σελ. 208:

Deinde Ἀνθοῦσι ναι ναι καὶ τὰ κοιλάδων κρίνα,
πλὴν ἀλλὰ καὶ μάρανσις αὐτοῖς συντρέχει
σῆς ὄψεως δὲ λευκοπόρφυρον ῥόδον
εἰς πάντα καιρὸν ἀμαράντινον μένει.

et rursus Καὶ ῥόδα τὰ δροσόεντα καὶ ἄνθεα πάντα τέθλη,
ῥηιδίως δὲ μάρανιν ὑφίσταται ὅτι τάχιστα
σιλπνότατον δ' ἐρύθημα σέθεν μελέων προανίσχον
πάντα χρόνον πολύηρον ἀγήραον ἀφθιτόν (ἔστι).

Ἐχω νὰ παρατηρήσω ὅτι οἱ δύο πρῶτοι στίχοι καὶ τοῦ ἐν ἱάμβοις καὶ τοῦ ἐν δακτυλικοῖς ἑξαμέτροις ἐπιγράμματος ἐποιεήθησαν ὑπὸ τοῦ Εὐγενειανοῦ κατὰ μίμησιν τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Ρουφίνου Ἀνθ. Παλ. Ε', 74 (73)

Πέμπω σοι, Ῥοδόκλεια, τόδε στέφος ἄνθεσι καλοῖς
αὐτὸς ὕφ' ἡμετέραις πλεξάμενος παλάμαις.
ἔστι κρίνον ῥοδέη τε κάλυξ νοτερὴ τ' ἀνεμώνη
καὶ νάρκισσος ὕγρὸς καὶ κνανανγὲς ἴον.
ταῦτα στεψαμένη λήξον μέγανυχος ἐοῦσα
ἀνθεῖς καὶ λήγεις καὶ σὺ καὶ ὁ στέφανος

προσέτι δὲ καὶ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Στράτωνος Ἀνθ. Παλ. IB', 234

*Εἰ κάλλει καυχᾷ, γίνωσχ' ὅτι καὶ ῥόδον ἀνθεῖ·
ἀλλὰ μαρανθὲν ἄφνω σὶν κοπρίαις ἐρρίφη· | κτλ.*

(Ἴδ. καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ἐν τῷ εἰρημένῳ τόμῳ τῶν BNJ σ. 396-370). Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Εὐγενειανὸς καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι ἀρ. 2 Λ. «Δέχου τὸ μῆλον κτέ.» καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι τῷ δημοσιευθέντι ὑπὸ τοῦ Gallavotti (Ἴδ. ἀνωτέρω) ἔχει τὸν αὐτὸν στίχον (3. 2.)

πλὴν ἀλλὰ καὶ μάρανσις αὐτῷ συντρέχει.

Ὁ Gallavotti ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ συγγράμματι σ. 218-236 δημοσιεύει νέα ποιήματα Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου καὶ Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ (II. Poesie di Teodoro Prodromo e di Niceta Eugenio). Περὶ τούτων θὰ εἴπω τὰ δέοντα ἐν ἄλλῳ τόπῳ. Ἄλλ' ἐν τῷ παρόντι καταχωρίζω τινὰς μόνον παρατηρήσεις. Ἐν σ. 220 («Ἡρωϊκά»), στ. 3 ἀντὶ τοῦ

μυελὸν ἐκμύζησας, ἀτὰρ ἐγγαλάσων [sic] νεῦρα

νομίζω ὅτι γραπτέον εἶνε χάριν καὶ τοῦ μέτρου καὶ τοῦ νοήματος

μυελὸν ἐκμύζησας, ἀτὰρ γε χάλασσας νεῦρα.

Ἐν σ. 220, στ. 17 ἀντὶ τοῦ

οὔτε τροφῆς κατέχω βιοθρέμματος οὔτε τε ἄλλου

ἀναγνώστεον

οὔτε τροφῆς μετέχω βιοθρέμματος οὔτε τευ ἄλλου

Πρβ. Ὅμ. T 262 «οὔτ' εὐνῆς πρόφασιν κεχημένος οὔτε τευ ἄλλου». Αὐτόθι στ. 21 ὁ ἐκδότης ἔγραψεν

ἀμφιπεριτ(ρο)χάησι, δίνην δ' οὐκ ἔστιν ἀλύξαι

ἀντὶ τοῦ ἀμφιπεριτυχάησι. Ἀλλὰ πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ τοῦ ὀρθοῦ τύπου καὶ τοῦ μέτρου γράφω

ἀμφιπεριτ<ρο>χάει, δίνην κτέ.

Τὸ ῥῆμα περιτροχάω ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Καλλιμάχῳ Ὑμνῳ εἰς Δῆλον 28 «εἰ δὲ λίην πολέες σε περιτροχώωσιν αἰοδαί» καὶ ἐν ἀδήλῳ ἐπιγράμματι Ἀνθ. Παλ. Z' 338,5 «περιτροχάουσι δὲ θῆρες». Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος λέγει αὐτόθι 20 κέξ.

ὥς δ' ὅτε ῥόμβον ἔθηκεν ἐνὶ χθονὶ νηπίαχος παῖς,
λώρφ δ' ἀμφεπάταξεν, ὁ δ' ἀστατέων ὑπ' ἀνάγκης
ἀμφιπεριτ<ρο>χάει, δίνην δ' οὐκ ἔστιν ἀλύξαι,
ὥς <καί> ἐγὼ κακότητι δινεύομαι, κτλ.

Ταῦτα δ' εἶνε εἰλημμένα παρὰ τοῦ Καλλιμάχου λέγοντος Ἐπιγρ. Α', 9-10 Wil.

οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοᾶς βέμβικας ἔχοντες
ἔστρεφον εὐρείη παῖδες ἐνὶ τριόδῳ·

Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Ὅρν. 1460-1465. Σχ. «ὁ δὲ βέμβιξ ἐργαλειὸν ἐστίν, ὃ μάλιστα στρέφουσιν οἱ παῖδες. ἢ παίγνιον τῶν παιδῶν, ὡς τροχός, ὃς μάλιστα δερόμενος στρέφεται». Ὁ Θεόδωρος νομίζει ὅτι εἶνε τὸ αὐτὸ παίγνιον τῶν παιδῶν ὃ ῥόμβος καὶ ἡ βέμβιξ. Πρβ. καὶ Σχ. Ἀπολλ. Ῥοδ. Α', 1139.

Αὐτόθι στ. 40 ἀντὶ τοῦ «ἀντία» γρ. «ἀντία».

Ἐν δὲ ποιήματι τοῦ Εὐγενειανοῦ εἰς Θεόδωρον τὸν Πρόδρομον σ. 230, στ. 27 φέρεται «ληνὸς γλευκοδοκή τε τὰ χεῖλεα». Γράφε γλευκοδόκη καὶ πρβ. δουροδόκη, ἱστοδόκη, καπνοδόκη, ξυροδόκη. Σ. 231, στ. 88 ἀντὶ τοῦ «αὐτὸς Ἀριστοτέλης τὲ περισσόνόας» ἀναγνῶθι «Ἀριστοτέλης τε περισσόνοος».

Ἐν Ἐπιθαλαμίοις τοῦ αὐτοῦ σ. 233, 26-27 ἐξεδόθη

ἔκ τε παρειάδων δὲ τόση ἀπομόργνυται ἔρση,
χεῖλεα δ' ἅπτους ἔρωτος ἀνημμένον ἄνθρακα μεῖζω.

Γραπτέον, νομίζω, χάριν τοῦ μέτρου «ἔκ τε παρειάων», προσέτι δὲ καὶ «χεῖλεα δ' ἅπτει ἔρωτος κτέ». Πρβ. Παῦλ. Σιλεντ. Ἀνθ. Παλ. Ε', 281 (280) «ἔκ γὰρ ἑκείνης | λάθριον εἶχε κύλιξ πῦρ γλυκερῶν στομάτων».

Ε. Α. ΠΕΖΟΠΟΥΛΟΣ